

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №25

София, 21 декември 1995 г.

(обн., ДВ, бр. 6 от 19 януари 1996 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов

Иван Григоров

Милчо Костов

Пенчо Пенев

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Николай Павлов

Георги Марков

Димитър Гочев

при участието на секретар-протоколиста Росица Топалова разгледа в закрито заседание на 21 декември 1995 г. конституционно дело № 27 от 1995 г., докладвано от съдията Станислав Димитров.

Делото е образувано на 13 ноември 1995 г. по искане на 56 народни представители от 37-ото Народно събрание за тълкуване на чл. 92, ал. 1 от Конституцията.

В обстоятелствената част на искането се обсъжда част от нормата на чл. 92, ал. 1 от Конституцията, а именно, че президентът олицетворява единството на нацията. Поддържа се, че това означава той да съсредоточи в

себе си общото в интересите на различните части от нацията и да има еднакво отношение към тях, без да проявява предпочитание или отрицателно отношение към една или друга обществена група.

Излагайки тези съображения, народните представители искат тълкуване на чл. 92, ал. 1 от Конституцията във връзка със следните въпроси:

"Съставляват ли нарушение на Конституцията такива публично направени изявления на президента, с които той проявява предпочитанията си към една или друга политическа личност или политическа партия или, обратното, манифестира отрицателното си отношение към една или друга политическа личност или политическа партия?

Съставляват ли в частност нарушение на този конституционен текст такива публично направени изявления на президента, с които той призовава българските избиратели да гласуват или да не гласуват за определена политическа личност или политическа партия?".

С определение от 23 ноември 1995 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество. Със същото определение са конституирани като заинтересувани страни Народното събрание и президентът на Република България, на които е дадена възможност за представяне на писмени становища.

В становището на президента се излагат съображения против допустимостта на искането, както и съображения по съществото на делото. Поддържа се, че всеки държавен глава има политически функции и съответно има право да изразява политическо отношение и да прави политически изявления в това си качество. В подкрепа на това разбиране се сочи разпоредбата на чл. 98, т. 2 от Конституцията, която дава право на президента да отправя обръщения към народа и Народното събрание и да изразява своите разбирания, включително и политически, по различни

въпроси на държавното управление. Изтъква се, че няма конституционна забрана президентът да бъде член на политическа партия и че той участва в избори с определена политическа програма, независимо дали партийна или лична.

От Народното събрание не е постъпило писмено становище.

След преценка на изложените съображения в искането и становището на президента Конституционният съд прие следното:

Разпоредбата на чл. 92, ал. 1 от Конституцията гласи: "Президентът е държавен глава. Той олицетворява единството на нацията и представлява Република България в международните отношения". Искане за тълкуване на този конституционен текст във връзка с поставените в искането въпроси.

Президентът е висш едноличен държавен орган. В качеството си на държавен глава той олицетворява единството на нацията и представлява държавата в международните отношения. Правомощията му са уредени в чл. 98-101 от Конституцията. При реализирането на някои от тях президентът осъществява и регулативни функции по отношение на другите държавни органи. Няма пречки президентът да упражнява и извънконституционна намеса при определени политически ситуации чрез писмени или устни изявления. Авторитетната намеса на президента може да има съществено политическо значение.

Президентът според Конституцията не е деполитизиран държавен орган. Той участва в президентските избори със своя политическа програма (лична или партийна, ако е предложен за кандидат от партийна формация). Президентът не може да участва в ръководството на политическа партия (чл. 95, ал. 2 от Конституцията), но може да бъде член на партия или партийна коалиция. Държавният глава има политически функции и има право на политически изявления. Това негово право е закрепено и в Конституцията - чл. 98, т. 2 му дава право да отправя обръщения към народа и Народното

събрание. В тях той може да изразява свои становища по държавни, обществени или политически въпроси. Конституцията на Република България е включила и такива правомощия на президента, при упражняване на които той може да се ръководи и от своите политически убеждения, като тези по чл. 101, ал. 1 (мотивирано да върне закон в Народното събрание за ново обсъждане на политически съображения) или чл. 99, ал. 5 (при определени обстоятелства да назначи служебно правителство, което може да бъде съставено или доминирано от хора, но които той има доверие - негови политически съмишленици).

В качеството си на държавен глава и символ на националното единство президентът представлява държавата в международните отношения (чл. 92, ал. 1, изр. 2 от Конституцията). Избран от мнозинството избиратели, той представлява и олицетворява цялата нация, а не само тези, които са гласували за него.

Националното единство не означава политическо единомислие. Едно от основните конституционни начала, прогласено с чл. 11, ал. 1 от Конституцията, е че политическият живот в Република България се основава върху принципа на политическия плурализъм. Президентът, въпреки че представлява и олицетворява нацията като цяло, може да прави изявления и извършва действия с различно политическо съдържание.

В искането са поставени въпроси за отговорност на президента за негови действия или направени от него публични политически изявления в определен смисъл.

Съгласно разпоредбата на чл. 103, ал. 1 от Конституцията "Президентът и вицепрезидентът не носят отговорност за действията, извършени при изпълнение на своите функции с изключение на държавна измяна и нарушение на Конституцията".

Нарушение на Конституцията може да бъде извършено както с правни актове, така и вербално. Но отговорността на президента за нарушение на основния закон може да бъде обсъждана само в рамките на производството по чл. 103 от Конституцията за всеки конкретен случай. Тя не може да бъде предмет на едно тълкувателно решение. Поради особената важност на проблема конституционният законодател е създал една специална сложна процедура (чл. 103, ал. 2 и 3), по който ред единствено Конституционният съд в изпълнение на правомощията си по чл. 149, ал. 1, т. 8 от Конституцията може да разгледа повдигнато обвинение срещу президента или вицепрезидента. Само в това производство може да се констатира дали със свои актове и действия те са нарушили Конституцията.

По изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията Конституционният съд

РЕШИ:

Президентът е висш едноличен държавен орган. Като държавен глава той олицетворява единството на нацията.

Държавният глава не е деполитизиран държавен орган. Той може да издава актове със съществени политически последици, да прави изявления и обръщения с важно политическо значение.

Доколко със свои актове и действия, в това число и такива с политическо съдържание, държавният глава нарушава Конституцията, е въпрос на конкретна преценка от Конституционния съд, ако за това има повдигнато обвинение по реда на чл. 103 от Конституцията.

Председател: Асен Манов